

PROF. VÁCLAV KRÁLÍČEK
VZNIK A ZÁSADY
BAPTISTŮ

1929

Vydal župní svaz Sdružení mládeže Bratrské jednoty českoslov.
baptistů na Moravě. — Tiskla tiskárna Pokorný a spol. v Brně.

VZNIK A ZÁSADY BAPTISTŮ

Křesťanské náboženství je velmi rozmanité ve svých projevech. Razí si cestu dějinami různými směry, různými útvary a různými vyznáními. Je v tom něco inspirujícího, kdo se umí ponořit do tohoto dějinného toku křesťanských náboženství. Baptismus je jedním z těchto směrů. Mám-li promluvit o jeho vzniku a zásadách, musíme trochu nahlédnouti do minulosti dálné i bližší.

Rok 313 po Kr. byl velmi důležitý v křesťanských dějinách. Toho roku totiž císař Konstantin postátnil křesťanskou církev. Církev křesťanská byla tehdy jedna, všeobecná, a její sbory byly roztroušeny po celé tehdejší římské říši. Byla to jediná, veliká, dobrovolná organizace tehdejší doby. Její zástupci scházeli se v místních i všeobecných sněmech k důležitým poradám. Tato církev byla zmi-

něného roku postátněna. Před tím byla v boji jak se státem, tak i s uznaným pohanským náboženstvím, avšak přesto se stávala velmi vlivnou ve všem životě tehdejší římské říše. To neušlo bystrému císaři Konstantinovi. Nabídl církvi státní uznání, a ona je přijala. To mělo své výhody i nevýhody. Výhody byly v tom, že pouhým nařízením císařským se stalo povinností slaviti neděli v celé říši, že se pohanské návyky potlačovaly, že se chrámy pohanské buď zavíraly nebo odevzdávaly křesťanům, a že se příslušníci církve dostávali na vlivná místa úřední. Tímto způsobem užívala křesťanská církev státní moci pro své zájmy. Zato však musila sloužiti zájmům státu, císaři.

Byly v tom však také veliké nevýhody. Církev musila otevřít své brány dokořán všem lidem. Přestal výběr členstva. Církev stala se církví národní, světskou. To způsobilo v jejím nitru veliké kvašení. Lidé hlouběji a upřímněji nábožensky založení s tím nesouhlasili, protože církev mravně klesala. Sbory početně rostly, ale duchovně hynuly, poněvadž pohané bez napravení života se dávali hromadně křtít a stávali se tak členy církve. Nemůžeme se proto divit, že proti tomu vznikala oposice a že se tu a

tam organizovala v různá hnutí křesťanská. Církev postátněná potlačovala tato opoziční hnutí a pronásledovala je, ale její námaha neměla úspěchu. Hnutí, byť na čas umlčená, znovu vznikala a vedla lid k apoštolskému způsobu života.

Tehdy byla však církev ještě jednotná. Střediska byla dvě: Cařihrad s patriarchou na východě, a Řím s papežem na západě. Později však vznikaly rozpory tak úporné, že se hlavy dávaly navzájem do klatby. Celostátní církev se tak rozdělila na řeckokatolickou a římskokatolickou.

Hnutí, volající po návratu k apoštolskému způsobu života v církvi západní, stále vzrůstala. Nejznámější jsou hnutí Valdenských, Albigeenských, Bogomilů, Wiklifistů a v Čechách hnutí husitské. Papež všude násilím hnutí tato potlačoval: první Čechové odpověděli také násilím. Mečem obhájili svou náboženskou svobodu. Toto jejich neohrožené vystoupení zatřáslou celou Evropou a připravilo tak cestu k nevídánímu dosud náboženskému hnutí, jež nazýváme reformací. Celé národy se odtrhovaly od církve římskokatolické a zakládaly své církve národní. Tak vznikla církev lutherská, kalvínská, anglikánská a jiné. Avšak ani s reformací nebyli spo-

8.

sadách, jak si je vytvořil a jak jim rozuměl. Tak vznikl první sbor pravidelných baptistů na světě; sbor čítal 36 členů. Mezitím se v Anglii poměry změnily ve prospěch náboženské svobody, mnozí z holandských baptistů se svým vůdcem Helwysem v čele vrátili se zpět do své vlasti a založili roku 1611 v Londýně sbor druhý. Toto nové hnutí se rychle v Anglii šířilo. Roku 1644 bylo již 47 samostatných sborů, které utvořily první anglickou konferenci. Roku 1620 hnutí toto přešlo již s prvními anglickými osadníky do Spojených států, kde se pevně zakořenilo a velmi rychle rozšířilo. Jak angličtí, tak američtí baptisté začali brzy velmi širokou práci mezi všemi národy na světě a čítají dnes přes 10,000,000 členů.

Je každému prospěšno seznámiti se se zásadami takového hnutí. Přes veliký individualismus pravidelných baptistů je tu veliká jednota ducha, jeden směr. Baptisty drží pohromadě ne zevnější síla, ale vnitřní síla zásad. Pro snazší porozumění rozdělím tyto zásady na 4 skupiny, a to: 1. zásady náboženské, 2. církevní, 3. politické, 4. sociální nebo společenské.

1. *Zásady náboženské* jsou tři. Naznačím je třemi

10

kojení všichni lidé, kteří měli hlubší ponětí o křesťanství. Vznikala nová hnutí snažící se o návrat k původnímu křesťanství, zejména mezi protestanty. Jsou to zejména hnutí novokřtěnců, Menonitů, Hugenotů, nonkonformistů a baptistů. Avšak i proti těmto hnutím bylo používáno násilí k jejich zdolání. Některá z nich podlehla, jako ve Francii Hugenoti, některá z nich však se udržela. Menonité na př. a novokřtěnci, jakož i angličtí nonkonformisté, přestěhovali se do Dánska a Holandska, kde bylo více náboženské svobody a kde se mohli volněji rozvinouti.

Tak přicházíme k počátkům pravidelných baptistů.

Asi r. 1607 uchýlil se s četnými svými přáteli anglický lékař Jan Smith před útlakem anglické vlády do Holandska. Usadil se v Amsterdamě, kde se brzy seznámil s některými svobodnějšími náboženskými směry jako novokřtěnci, Hugenoty a Menonity, jakož i s bohosloveckým směrem kalvinistickým a arminiánským. Měl příležitost všechna tato hnutí sledovat a tvořit si své názory a zásady. Roku 1608 založil v Amsterdamě první sbor křesťanský, baptistický z anglických uprchlíků na zá-

9

výrazy: a) Boží království, b) pokání, t. j. změna mysli, c) evangelium, t. j. utěšené poselství. Evangelista Marek naznačil je podobně slovy Ježíšovými: Přiblížilo se království Boží, čiňte pokání a věřte evangelium.

a) *Zásada Božího království.* Baptisté od svého prvního počátku neviděli Boží království toliko v životě záhrobním, v nebi aneb v nějaké církevní organizaci na zemi, nýbrž v novém, vnitřním stavu člověka a celé lidské společnosti. Tuto pravdu nejlépe projevil apoštol Pavel slovy: Boží království nezáleží v řeči, ale v dokázání moci Ducha. Boží království není pokrm a nápoj, ale spravedlnost, pokoj a radost v Duchu svatém. Kde je takový člověk aneb taková společnost s tímto novým stavem ducha, t. j. smýšlení, cítění i chtění, tam je Boží království, tam není potřeba více žádného násilí k ovládnutí člověka. Takové království Ježíš zakládal a hlásal. Ježíš je nejvyšší autoritou v těchto věcech. Nebylo to království tohoto světa založené na násilí, ale království nebeské, založené na nové duchovní síle v člověku. Ježíš vykládal proto království ve mnohých podobstvích. Každý křesťan by je měl velmi dobře znáti. V nich seznamoval

11

Ježíš své učedníky s nehlubším tajemstvím Božího království. Poznáváme v nich, že tu neběží o nějaké pouhé vidění, ale o skutečnou organizovanou říši na světě. Boží království je kvas, je nová síla, je kámen s hory se valící, který čím dále, tím více roste, až i pohřbí všechny říše světa založené na násilí a stane se horou velikou plnicí všecken svět, t. j. naplněným Božím královstvím. V Božím království máme před sebou největší ideál Boží i lidský. Ideál ten naplňuje člověka potěšením i silou. Vidíme, že dějiny lidstva nezakončí v propasti neb hřbitovem neb věčným zničením všeho, ale naplněním tohoto vznešeného ideálu nové lidské společnosti na zemi, kde nebude již více násilí, utrpení, smrti, ale věčný život, spravedlnost, pokoj, láska a radost v Duchu svatém.

b) Zásada pokání či změny mysli. Řecký výraz »metanoie« není správně přeložen do češtiny výrazem činite pokání. Správněji by bylo přeloženo změňte svou mysl. S výrazem činiti pokání je v náboženském životě katolickém a někdy i protestantském sloučena představa o poznání hříchu a lítosti nad hříchy. Taková představa naprosto není v řeckém výrazu »metanoie«. Tento řecký výraz obsa-

12

huje toliko pojem o změně lidské mysli aneb smýšlení, tak, jak to učí apoštol Pavel o mysli tělesné a duchovní. Apoštol Pavel píše: Zjevnit pak jsou skutkové těla (t. j. tělesné mysli), jež jsou: cizoložstvo, smilstvo, nečistota, chlípnost, modloslužba, čarování, nepřátelství, svárové, nenávisti, hněvové, drážďení, různice, sekty, závisti, vraždy, opilství, hodování a těm podobné věci. Ovoce pak Ducha (t. j. mysli duchovní) jesti: láska, radost, pokoj, tichost, dobrotivost, dobrota, věrnost, krotkost, štědrost. Tak rozumí Pavel pokání, když praví: Proměňte se obnovením mysli své, tak, abyste zkusili, jaká by byla dobrá, libá a dokonalá vůle Boží. Tak tomu rozumí i baptisté, když učí, že se lidská tělesná mysl musí změnit v mysl duchovní. Jenom tehdy může mít člověk zálibu ve vůli Boží a v jejím plnění. Dokud nebude v lidech taková změna mysli, dotud bude potřebí zákonů a násilí k jejich ovládnutí. Až změní svou mysl, ihned odpadne všeliké násilí a zákon a nastane pravá svoboda Ducha v Božím království. S takovou změnou mysli je vždy nerozlučně spojeno hluboké poznání hříchů a jejich dokonalé odpuštění skrze Krista.

c) Zásada evangelia, t. j. utěšeného poselství. Slo-

13

vo evangelium do češtiny přeložené znamená radostnou zvěst neb radostné poselství. Takové utěšené poselství začal Ježíš hlásat. Pravit, že je Bůh Otcem tak dobrým a dokonalým, že dává děst na spravedlivé i na nespravedlivé, na vděčné i nevděčné, že hledá spásu každého člověka, že se z toho raduje, když člověk svou tělesnou mysl mění v duchovní, opouštěje své zlé a hřšné cesty. Dále učil, že žádný člověk není tak ztracený, aby nemohl býti nalezen, žádný tak zlý, aby nemohl býti učiněn dobrým, žádný tak nespravedlivý, aby nemohl býti spravedlivým, žádný tak zotročen, aby nemohl býti osvobozen, žádný tak nemocen, aby nemohl býti uzdraven, žádný tak slepý, aby nemohl viděti, žádný tak uvězněn v propasti tmy a pověry, aby nemohl býti osvobozen, žádný tak zkažený, aby nemohl býti napraven, žádný tak slabý, aby nemohl býti posílen a žádný tak nešťastný, bezradostný a zarmoucený, aby nemohl býti potěšen. Nebylo-li to radostné poselství pro lidi? A k tomu všemu vede cesta velmi jednoduchá, cesta živé víry v nebeského Otce, který je v nás i mimo nás a v toho, kterého poslal, Ježíše Krista, který musel tolik trpěti a z mrtvých vstáti, aby ve jménu Jeho mohla býti

14

kázána změna mysli i odpuštění hříchů všem národům. Toto evangelium přijali baptisté za své a zvěstují je všem národům. Na místě prvním dokonalou změnu mysli a za ní odpuštění hříchů.

Na těchto třech zásadách zakládají baptisté své hlavní, náboženské poznání. Co je mimo to, jsou věci vedlejší, nepodstatné.

2. Zásady církevní. Baptisté uznávají viditelné církve čili sbory, které se organizují za účelem křesťanské činnosti. Během jejich vývoje se uplatnily tyto tři zásady: a) dobrovolnost členství, b) svrchanost sboru, c) součinnost sboru.

a) Dobrovolnost členství. Baptistické sbory skládají se toliko z mužů a žen, kteří se do sboru dobrovolně přihlásili, kteří jmenované tři zásady náboženské přijali a prožili a kteří slíbili, že se zúčastní všeliké činnosti sboru. Proto nesmí býti nikdo ke členství donucován nějakou autoritou, ani násilím, ani pouhým narozením z baptistických rodičů. Nesmí tedy býti nikdo členem proti své vůli aneb bez své vůle. Z těchto důvodů zamítají baptisté křest nemluvňátek. Baptisté ve křtu nevidí nic spasitelného, t. j. co by změnilo člověka špatného v člověka dobrého. Vidí v něm toliko symbolisované osobní

15

rozhodnutí povstat z duchovní mrtvosti k novému životu a ke konání spravedlnosti na světě. Tak tomu rozuměl Ježíš, když řekl Janovi: »Nechejž nyní, na nás sluší, abychom konali všelikou spravedlnost.« I byl pokřtěn Ježíš a vystoupil z vody.

b) Svrchovanost sboru. Baptisté uznávají, že každý sbor je úplně samostatný, svrchovaný, že nepodléhá jiným sborům aneb konferencím aneb církevním sněmům. Každý sbor se sám organizuje, volí si své kazatele, služebníky a úředníky. Mužové i ženy mají stejná práva volit i býti voleni. Sbor se sám vydrží z dobrovolných příspěvků svých členů a jeho hlavní péčí má býti, aby byl poddán své hlavě, Kristu: Tato jednota sboru se svou jedinou hlavou dochází nejlepšího výrazu ve slavení poslední Večeře na památku Ježíše Krista. Jako sloužil Ježíš nám svou krví i svým tělem, t. j. všemi svými tělesnými i duševními silami, tak chceme i my sloužiti sobě navzájem jako údové jednoho těla a všichni společně své hlavě, Kristu. Bez této vzájemné služby lásky je Večeře Páně prázdným obřadem.

c) Součinnost sboru. Přes tuto samostatnost a nezávislost všech sborů vytvořil se mezi baptisty duch

součinnosti pro společné práce a podniky. Sbory se sdružují v menší neb větší celky podle daných okolností, aby společně konaly práce výchovné, misijní a dobročinné. Zásada součinnosti se tak vžila a osvědčila, že jí baptisté nikdy neopustí. Všecky pak sbory baptistické jsou sdruženy ve Světové Alianci baptistů, která koná své sjezdy vždy po pěti letech.

V církevním životě jednotlivých sborů nalezneme různé odchylky podle národností a vzdělání různých zemí, avšak všude se uznávají jmenované tři hlavní zásady církevní.

3. Zásady politické. Baptisté se vždy zajímali o život politický, znajíce jeho důležitost pro život náboženský. Vytvořili si tři zásady, které vždy a všude zastávali a hleděli uskutečniti, totiž: a) svobodu svědomí, b) svobodu náboženství, c) svobodu církve.

a) Svoboda svědomí. Baptisté vyznávají, že každý občan ve státě má míti úplnou svobodu svědomí, že si může věřiti neb nevěřiti, co chce, podle svého nejlepšího poznání a přesvědčení, které může projevit slovem i písmem, aniž by pro to trpěl na své cti, bezpečnosti a majetku.

b) Svoboda náboženství. Baptisté uznávají, že každé náboženství ve státě má míti úplnou svobodu volně se organizovat, všechny své náboženské služebnosti nerušeně vykonávat i své zásady slušným způsobem šířiti.

c) Svoboda církve. Baptisté konečně uznávají, že má býti úplně svobodná církev ve svobodném státě. A stavějí se tak proti zasahování církve do života státního a zasahování státu do vnitřního života církevního. Církev jako organizace čistě náboženská nemá nikdy hledat uznání státního aniž má zároveň tvořiti organizaci politickou. Stát má ponechat církvi úplně volný vývoj, pokud jím není poškožována státní bezpečnost aneb veřejná mravnost. Toto vše týká se však toliko církve jako náboženské organizace, nikoli ale členů jako svobodných státních občanů. Členové tito mají úplnou svobodu politického přesvědčení, mohou se organizovat ve kterékoli straně, mohou všude uplatňovat své mravní přesvědčení a sloužiti národu neb státu podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Baptisté jsou ve veřejném životě někdy velmi platnou silou, jako na př. ve Spojených státech severoamerických. Za vedení Roger Williamse tyto tři politické zásady byly po

prvé uskutečněny ve státě Rhode Island. V tomto státě byla zavedena úplná svoboda svědomí, úplná svoboda náboženská a úplně svobodná církev ve svobodném státě. Stát církvím v ničem nepřekážel, v ničem je také nepodporoval, ale všichni občané bez rozdílu svého náboženského nazírání se starali o svůj stát, jeho potřeby i rozkvět. Tento stát dal podnět všem ostatním státům americkým ku správnému upravení poměrů mezi státem a církvemi.

4. Zásady sociální čili společenské. Baptisté jako jedna z náboženských složek života společenského nabyli z hlubšího poznání učení apoštolského velké porozumění pro život lidské společnosti. Poznali tak tyto 3 společenské zásady: a) Boží otcovství, b) naše synovství, c) vzájemné bratrství.

a) Boží otcovství. Bůh je Otcem nás všech, jím jsme živi, hýbeme se i trváme. On dává všechněm život i dýchání i všecko. A učinil z jedné krve všecko lidské pokolení. Jsme tedy jeho rodina. Baptisté věří, že Bůh je Otcem všeho stvoření, ať už stvoření toto vzniklo a vyvíjelo se jakýmkoli způsobem.

b) Naše synovství. Všichni jsme Boží děti, ať již někdo z nás bloudí jako marnotratný syn aneb se k Otcovi vrací ze svých bludných cest. Vzorem tako-

vého synovství je Ježíš. On dokonale svého Otce znal a plnil Jeho vůli nikoli z bázně, ale z lásky. Jsme-li takovými dětmi jako byl Ježíš, tu rádi jsme ve věcech, které jsou našeho Otce. Vidíme a cítíme, jak veliké problémy s námi má. Učíme se Mu důvěřovat a snažíme se s Ním spolupracovat. Nejsme více otroky bázně a strachu, ale dětmi, které se učí volat »Otče náš v nebesích«. Toto vědomí synovství je nevysychajícím pramenem radosti a mravní síly.

c) Vzájemné bratrství. Ze zásady Božího Otcovství a našeho synovství plyne zásada vzájemného bratrství. Všichni jsme bratři a sestry a jako bratři a sestry se máme milovat a sobě navzájem sloužit. Musíme ve svém bratrství uplatňovat slova Ježíšova: Šetřte se navzájem, nesuďte se, nepotupujte se, odpouštějte si navzájem, buďte k sobě vespolek milosrdní, pomáhejte si, napomínejte se, vzdělávejte se a buďte jedno jako Otec a já jedno jsme. Toto bratrství nesnese naprosto vzájemného se vydírání, vyuzítování a poškozování. Uskutečněním bratrství takového řeší se rázem a trvale všechny těžkosti společenské, hospodářské i občanské mezi všemi národy. Bez bratrství se nedají společenské poměry

jinak zlepšiti než násilím, pod nímž se bude každý cítit nešťastným. Baptisté přijali heslo francouzské revoluce: »Volnost, rovnost, bratrství«, avšak upravili si je v ten smysl, že dali bratrství napřed a dí: »Bratrství, rovnost, volnost.« Jen ze skutečného bratrství vyplyne všechna rovnost beze všeho násilí a z takové rovnosti pak ta nejlepší a nejradostnější svoboda.

Poznal jsem baptisty v různých dílech světa, v různých zemích, v různých národech. Našel jsem mezi nimi mnoho rozdílů ve věcech vedlejších, nepodstatných. Někteří se domnívají, že se smí modliti toliko v kleče, jiní sedíce neb stojíce, někteří milují písně vážné, jiní veselejší, někteří zastávají abstinenci, jiní pak osobní svobodu atd. To vše jsou maličkosti, záleží jim však všude na tom, aby byli celými a jednotnými v nejdůležitějších zásadách.

Velmi mne potěšilo, že jste projevíli přání slyšeti něco o vzniku a zásadách baptistů. Můžete o všem přemýšlet a mnohé uskutečnit ve svých Sdruženích mládeže Bratrské Jednoty Chelčického.

Přednáška tato byla proslouvena v Brně 13. listopadu 1928; monograficky zchycena a prof. V. Králíčkem opravena.